

Razna pokladna događanja i danas, kao i u prošlosti, zaokupljaju građane Zagreba i okolice, ali i brojne turiste. Stranci su već u srednjem vijeku, od 1363. do 18. stoljeća dolazili na Gradec kako bi prisustvovali viteškoj igri zvanj *prstenac* u kojoj je konjanik u trku kopljem ciljao ovješeni kolut. *Fašnička* atrakcija bila je i penjanje na stup premazan sapunom, na čijem vrhu se nalazila guska koja je ujedno bila i nagrada onome tko se do nje uspio popeti. Sredinom 18. stoljeća, od blagdana *Sv. Tri Kralja* (6. siječanj) do korizme, Zagrebom je vladala *Njegova visost, princ karnevala*. Tada su u domovima zagrebačkog plemstva priređivani plesovi pod maskama, a u pokladnim događanjima sudjelovali su i građani te oficiri. Povijest bilježi da je tijekom fašnika Gradski magistrat branio građanima šetnju pod maskama, u kojima su, pritom, lice i tijelo bili potpuno sakriveni.

U prvoj polovini 19. stoljeća, u vrijeme poklada, organizirani su plesovi pod maskama, nerijetko politički »obojeni«, a najpoznatiji su bili oni priređivani u *Narodnom domu* u Opatičkoj 18 te u zgradi *Streljane* na Tuškancu. U drugoj polovini 19. stoljeća, pokladne zabave održavane su u prostorijama *Glazbenog zavoda*, potom u zgradi Hrvatskog doma i to dvoranama pjevačkog društva *Kolo* i športskog društva *Sokol* te u *Pivovari* u Ilici.

Već početkom 20. st. pokladne zabave priređivane su u raznim društvenim grupama: sveučilištaraca, vojnika i časnika, obrtnika, trgovaca, činovnika, radnika te u pjevačkim, športskim i raznim građanskim društvima. Nerijetko su te organizirane zabave imale i humanitarni karakter. Na tematski osmišljene zabave dolazili su građani kostimirani u osobe iz javnog života, a popularne maske su bile i one iz životinjskog i biljnog svijeta. Najraskošnije i najveselije zabave bile su na pokladni utorak te se na taj dan, nerijetko, organizirao i pokladni *Korzo* čiju je povorku predvodio *princ karnevala*, a bilo je tu klauna i raznih drugih lakrdijaških maski.

U pokladno doba nije bilo dozvoljeno samo »plesanje, očijukanje, obijest, raskalašenost i nespavanje«, kako stoji u *Obzoru* iz 1902. godine, već je to bila prigoda za uvođenje mladih djevojaka u društvo; to je bila i prilika da mnoge od njih upoznaju svoje buduće muževe. Tome u prilog govore i podaci da se broj sklopljenih brakova značajno uvećavao u vrijeme poklada. Sva ta fašnička ludovanja završa-

vala su žalobnom povorkom na *Čistu srijedu*, kada je bacanjem slamnate lutke *princa karnevala* u Savu, simbolički pokopano sve zlo i nevaljalo u životu Grada.

Početak Prvog svjetskog rata u Zagrebu prestaju brojne pokladne zabave. Održavale su se samo prigodne humanitarne zabave, čiji je prihod bio namijenjen žrtvama rata. Nakon 1918. godine i završetka rata, Zagreb je ponovno živnuo tijekom siječnja i veljače. Nažalost, početak Drugog svjetskog rata ponovno je ugasio fašničke priredbe, a sve do početka devedesetih godina prošloga stoljeća, kada je Slobodan Prosperov Novak pokrenuo akciju *Zagrebački karneval*, građani su fašnik obilježavali, poglavito, na kućnim zabavama i rijetko organiziranim pokladnim plesovima.

Upravo stoga je Muzej grada Zagreba, kao čuvar europske, odnosno i zagrebačke baštine, prije deset godina obnovio tradiciju vezanu uz *Poklade u Zagrebu* pokrećući muzejski projekt *Žive slike*, kao istoimenu reminiscenciju na fašničke zabave zagrebačkog plemstva u 19. stoljeću. Oživljujući svoj postav u vikendu prije *fašnika* (ove godine je to 21. i 22. veljače) zaposlenici Muzeja ugošćuju posjetitelje kostimirani u likove iz zagrebačke prošlosti. Druga, već tradicionalna muzejska akcija, jest izložba fašničkih maski

realizirana u suradnji sa Centrom za kulturu i informacije Maksimir. Izložbi prethode tematske likovno-kreativne radionice u zagrebačkim osnovnim školama, Centru za kulturu i informacije Maksimir te u Muzeju. Pored oživljavanja tradicije, želja organizatora je da kroz zadane teme, sudionicima akcije približi gradsku povijest, ali i ukaže na detalje koji Zagreb čine suvremenim europskim gradom.

Inspiracija za ovogodišnju akciju nazvanu *Čuvari zagrebačkih zgrada i krovova* nađena je u ukrasnim skulpturama na pročeljima i krovovima zgrada. Kao pomoć pri njenoj realizaciji poslužila je knjiga *Usnuli čuvari Grada Zagreba ili fantastični bestijarij*, autora Željka Zorice. Djeca su ova bića iz mašte »oživjela« kreativnošću koju može pružiti samo dječji svijet. Tako su ta bića zadobila nova značenja i simboliku, gotovo karakterne crte, kojima su postala ogledalo dobra ili zla.

Na izložbi možemo vidjeti *grifone* (zvijer s tijelom lava i glavom orla), demone, sove, šišmiše, pelikane, pauke, kameleone, lavove s krilima i još mnogo drugih različitih životinja – fantazmagorična bića koja čuvaju naše krovove i kuće.

Vesna Leiner

IMPRESUM:

Izdavač: Muzej grada Zagreba

Za izdavača: Vinko Ivić

Autori programa *Maske*: Tomislav Buntak i Vesna Leiner

Voditelji akcije: Tomislav Vuković i Vesna Leiner

Autori izložbe: Vesna Leiner i Tomislav Vuković

Voditeljice radionica: Koraljka Kovač i Vesna Leiner

Stručni suradnici: Nada Premerl, Boris Mašić i Goran Arčabić

Promidžba i marketing: Ana Torić

Lektura i korektura: Marina Smokvina

Fotografije: Miljenko Gregl

Postav izložbe: Tomislav Buntak, Tomislav Vuković, Vesna Leiner i Tehnička služba MGZ-a

Oblikovanje: Vanja Zadavec Smetko; Laserplus d.o.o

Akcija i izložba realizirani su uz pomoć Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport i Ministarstva kulture

MGZ
Muzej Grada Zagreba

Čuvari zagrebačkih zgrada i krovova

Zagreb, 2009.